

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

06.09.2023. Nr. 6-1/478

Latvijas Bāriņtiesu darbinieku asociācijai
asociacija.barintiesa@gmail.com

Par aizgādnes izsniegtu pilnvaru personas
ar ierobežotu rīcībspēju tiesību pārstāvībai

Tiesībsargs, atbilstoši savai kompetencei kāda iesnieguma izskatīšanas ietvaros, kas saistīts ar mazaizsagātas personas ar ierobežotu rīcībspēju tiesību un interešu ievērošanu, aktualizēja jautājumu par kādas aizgādnes noformētas pilnvaras atbilstību normatīvo aktu prasībām, ja tā izsniegta personas ar ierobežotu rīcībspēju vārdā un paredzēta konkrētās personas tiesību pārstāvībai.

Ievērojot to, ka tiesībsargs pirmsšķietami saskatīja iespējamu personu ar invaliditāti tiesību pārkāpumu konkrētajā situācijā, kā arī ņemot vērā to, ka šāda situācija Tiesībsarga biroja praksē tika identificēta pirmo reizi, tiesībsargs lūdza Latvijas Zvērinātu notāru padomei (turpmāk – Padome) vērtēt konkrēta notāra rīcību un izsniegtās pilnvaras atbilstību normatīvo aktu prasībām, kā arī konkrētai bāriņtiesai vērtēt aizgādnes rīcību kopsakarībā ar mazaizsargātas personas prioritāru ievērošanu un nodrošināšanu. Ievērojot to, ka saņemtais skaidrojums tiesībsarga ieskatā varētu būt noderīgs bāriņtiesu darbā, veicot aizgādņu darbības uzraudzību, un Latvijas bāriņtiesu asociācija atbilstoši saviem statūtiem veicina un sekmē informācijas un pieredzes apmaiņu starp asociācijā esošajām bāriņtiesām, nosūtam saņemto Padomes skaidrojumu. Norādāms, ka par identificēto gadījumu vispārīga saruna ar Latvijas Bāriņtiesas darbinieku asociācijas priekšsēdētāju S.Alksni notika š. g. augustā.

Padomes atbildes vēstulē Nr.01-11/990 sniegts viedoklis, ka notāra noformētā pilnvara, izvērtējot notāra sniegtos paskaidrojumus, Padomes ieskatā atbilst spēkā esošajām tiesību normām. Padome norādījusi, ka aizgādnes deklarētā dzīvesvieta pilnvaras apliecināšanas dienā bija Latvijā un sakrita ar aizgādņībā esošā personas deklarēto

dzīvesvietu, notāra rīcībā nebija informācijas, ka viņa faktiski dzīvo citā valstī. Vienlaikus, Padomes ieskatā, zvērinātam notāram, arī zinot šo faktu, nebūtu normatīva pamata atteikt pilnvaras apliecināšanu. Šāds skaidrojums balstīts uz to, ka tiesibsargs bija norādījis, ka aizgādne pastāvīgi dzīvo ārpus Latvijas un aprūpi pēc viņas lūguma veica/veic cita privātpersona, kurai aizgādne pilnībā uzticas un kurai bija/ir noformējusi pilnvaru personas ar ierobežotu rīcībspēju tiesību pārstāvībai dažādās institūcijās u.c.

Padome norādījusi uz Civillikuma 356.pantu, kas paredz, ka “aizgādība pār pilngadīgajiem pakļauta attiecīgajiem noteikumiem par aizbildnību pār nepilngadīgajiem, ciktāl šie noteikumi nerunā pretim sekojošiem”. Aizgādņa tiesības un pienākumi, pārstāvot cilvēku ar ierobežotu rīcībspēju, ir līdzīgas nepilngadīgu personu aizbildņu tiesībām un pienākumiem. **Likums pieļauj iespēju aizbildnim un aizgādnim izsniegt pilnvaru tādu jautājumu risināšanā, kas skar viņa aprūpējamo personu un kuru risināšana ietilpst viņa kompetencē, proti – jautājumos, kuros viņš ir tiesīgs pārstāvēt personu.** Padome skaidro, ka pilnvarojums ir saistību tiesību, nevis ģimenes tiesību instruments, ar pilnvaru pilnvarotājs uzdod pilnvarniekam izpildīt pilnvarā norādītos uzdevumus (Civillikuma 2289.pants) gadījumos, kad tas ir nepieciešams un kad viņš pats objektīvu iemeslu dēļ nevar pārstāvēt aizgādībā esošo, bet, **izdodot pilnvaru, aizgādnis nevar atbrīvoties no saviem pienākumiem un atbildības pārstāvēt personu un nodrošināt tās aprūpi.** Vērsta uzmanība, ka saskaņā ar Civillikuma 2300.pantu “pilnvarnieks nedrīkst pārkāpt viņam dotā uzdevuma robežas, un viņam jārīkojas vispirms pēc pilnvarotāja norādījumiem”, t.i. – pilnvarnieci savas darbības ir jāsaskaņo ar personas aizgādni.

Padome norāda, ka konkrētās aizgādnes tiesības rīkoties aizgādībā esošā vārdā tika pārbaudītas pēc bāriņtiesas lēmuma, ar ko noteikts, ka viņa ir tiesīga rīkoties patstāvīgi personas ar ierobežotu rīcībspēju vārdā – “maksājumu izdarīšanā un saņemšanā; darījumu slēgšanā un rīcībā ar mantu un tās pārvaldību, it īpaši nekustamā īpašuma atsavināšanu, ieķīlāšanu un apgrūtināšanu ar lietu tiesībām; komercdarbības un saimnieciskās darbības veikšanā; pārstāvībā valsts, pašvaldības institūcijās, medicīnas un ārstniecības iestādēs.”

Padome pauž viedokli, ka pilnvarojumā ietvertā klauzula¹ ir daudz šaurāka nekā bāriņtiesas lēmumā noteiktais aizgādnes tiesību apjoms, jo ar pilnvaru pilnvarnieci ir dots uzdevums pārstāvēt konkrēto personu tikai ierobežotā aizgādņa pienākumu daļā – tajā, kas skar pārstāvību, kārtojot veselības aprūpes un sociālos jautājumus. Padomes ieskatā pilnvarojuma saturs nav plašāks par aizgādnei piešķirtajām tiesībām personas ar ierobežotu rīcībspēju pārstāvībā. Pilnvarā dotie uzdevumi ir detalizētāk formulēti, jo pilnvara, lai to izmantotu praksē, paredz pietiekami konkrētu darāmo darbu aprakstīšanu, vienlaikus aizsargājot arī no tā, lai pārāk vispārīgs uzdevuma formulējums netiktu izmantots pretēji personas interesēm.

¹ Pārstāvēt konkrēto personu visās valsts un pašvaldību administratīvajās iestādēs, tai skaitā, bet ne tikai, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā, Sociālajā dienestā un ārstniecības iestādēs, lai kārtotu jebkurus ar konkrētās personas saistītos veselības aprūpes un sociālos jautājumus.

Padome vērusi uzmanību, ka Tiesībsarga biroja izceltie formulējumi² ir tulkojami vienīgi pilnvarojumā dotā uzdevuma robežās, t.i. - pārstāvība iestādēs, lai kārtotu ar konkrētu personu saistītos veselības aprūpes un sociālos jautājumus. **Pilnvarojuma klauzula neskar jomas, kurās rīcībspēja nav ierobežota, t.i. – personiskās nemantiskās tiesības, tiesības risināt savas rīcībspējas ierobežojumu jautājumus un strīdus ar aizgādni.** Minētais bāriņtiesas lēmums ar aizgādņa tiesību apjomu ir pievienots pilnvarai un redzams visām iestādēm, kurās pilnvara tiek iesniegta.

Tiesībsarga mērķis, pirmsšķietami saskatot riskus personas ar ierobežotu rīcībspēju tiesību pārkāpumam un iespējamo neatbilstību ANO Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām 12.pantā ietvertajiem principiem, bija vērsties Padomē, lai tiesību normu piemērotāju vidū veidotos vienota izpratne par mazaizsargātu personu tiesību ievērošanas un aizsardzības aspektiem.

Vērtējot saņemto informāciju, tiesībsargs nesaskaņoja pamatu apšaubīt Latvijas notāru padomes sniegto skaidrojumu attiecībā uz pilnvaras atbilstību normatīvo aktu prasībām. Tomēr no mazaizsargāto personu tiesību aizsardzības viedokļa atzīstam par būtisku uzsvērt, ka bāriņtiesai kā aizgādņu rīcības aizgādņa pienākumu izpildē uzraudzības institūcijai, kuras kompetencē ikvienā situācijā ir primāri aizsargāt personas ar ierobežotu rīcībspēju tiesības un intereses, praksē nodrošinot komunikāciju un sniedzot konkrētus norādījumus aizgādņiem viņu pienākumu izpildē, būtu nepieciešams nepārprotami norādīt, ka **aizgādnis izdodot pilnvaru nevar atbrīvoties no saviem pienākumiem un atbildības pārstāvēt personu un nodrošināt personas aprūpi.** Tāpat šādos gadījumos ir būtiski iespēju robežās noskaidrot un ņemt vērā arī personas ar ierobežotu rīcībspēju viedokli, ja vien persona spēj to paust, tostarp arī attiecībā uz veselības un sociālās aprūpes pakalpojumu izvēli un saņemšanu. Tāpat uzskatām, ka aizgādņiem, pildot savus pienākumus un konkrētu uzdevumu veikšanai noformējot pilnvaras personu ar ierobežotu rīcībspēju vārdā, par to **būtu jāinformē attiecīgā bāriņtiesa**, kuras kompetencē ir uzraudzīt aizgādņa rīcību, jo tikai tādējādi bāriņtiesa kā uzraudzības institūcija varētu pilnvērtīgi pārliecināties gan par personas ar ierobežotu rīcībspēju viedokļa uzklauššanu, gan aizgādņa rīcības atbilstību personas ar ierobežotas rīcībspēju tiesībām un interesēm.

Minētā informācija kā jau sākotnēji norādīts, tiek nosūtīta ar mērķi veicināt vienveidīgu izpratni tiesību normu piemērotāju vidū, nodrošinot maizaizsargātu personas ar ierobežotu rīcībspēju tiesību ievērošanu. Tajā pat laikā izprotam, ka katrā individuālā situācijā ir būtiski vērtēt individuālās situācijas faktiskos un tiesiskos apstākļus, lai praksē rastu labākos un efektīvākos risinājumus.

Ar cieņu

Pilsonisko un politisko tiesību
nodaļas vadītāja

Ineta Piļāne

² brīvi, pēc saviem ieskatiem, paust konkrētās personas viedokli par jebkuru izskatāmo jautājumu, tai skaitā nokārtot formalitātes, lai tiktu piešķirti valsts sociālās aprūpes pakalpojumi; pieņemt konkrētais personai sasītošus lēmumus; izteikt konkrētās personas vārdā viedokli vai apliecinājumus, kā arī veikt visas citas šajā pilnvarā tieši neminētās darbības, kas saistītas ar dotā uzdevuma sekmīgu izpildi.